

Vastaus kirjalliseen kysymykseen verkkojumalanpalvelusten musiikin esittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsäsen /kd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 262/2021 vp:

Kuinka hallitus suhtautuu väitteeseen, että verkkojumalanpalvelus ei olisi aito, todellinen jumalanpalvelus ja

millä tavoin kyseisestä käsityksestä aiheutuvia ongelmatilanteita seurakunnissa voidaan ratkoa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Digitaaliset palvelut ovat mahdollistaneet hengellisten tilaisuuksien järjestämisen tilanteessa, jossa etäisyyksien ylläpitäminen on ollut koronavirusepidemian leviämisen estämiseksi välttämättöntä. Tämä on ollut tärkeää poikkeuksellisina ja raskaina aikoina.

Musiikin esittäminen verkkojumalanpalveluksissa

Oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa kuuluu perustuslain 11 §:n 2 momentissa lueteltuihin uskonnonvapauden tärkeimpiin ilmenemismuotoihin, ja jumalanpalvelus kuuluu uskonnonvapauden sisältyvän uskonnon harjoittamisoikeuden ydinalueelle. Jumalanpalvelus määritellään kirkkolain (1054/1993) 4 luvun 2 §:n mukaan kirkkojärjestyksessä ja kirkkokäsikirjassa. Kirkko määrittelee siten itse sen, mikä on sen käsityksen mukaan ”aito, todellinen jumalanpalvelus”.

Silloin, kun jumalanpalveluksessa esitetään musiikkia tai muu tekijänoikeuslaissa (404/1961) tarkoitettu teos, on kuitenkin otettava huomioon myös se, että tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaa nauttaviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin. Perusoikeuksien välinen tasapaino tulee näin ollen ottaa huomioon myös jumalanpalveluksissa esitettävää musiikkia koskevaa lainsäädäntöä tulkittaessa ja sovellettaessa.

Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeuslain mukaan tekijänoikeus teokseen. Tämä oikeus tuottaa laissa säädettyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta muun muassa saattamalla se yleisön saataviin. Yksinomaisesta määräysvoikeudesta poiketen lain 21 §:ssä on säädetty, että julkaistun teoksen saa esittää julkisesti muun muassa jumalanpalveluksen yhteydessä. Julkisella esittämällä tarkoitetaan lain 2 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan esitystapahtumaa, jossa yleisö on läsnä. Vastaavasti on ollut mahdollista heijastaa kirkossa teoskappaleiden tekstit esimerkiksi yhteislaulun tueksi tilaisuudessa läsnä olevalle yleisölle.

Tekijänoikeuden haltijan omaisuuden suojaan on säädetty edellä kuvattu poikkeus, jonka on lain säätämisvaiheessa arvioitu olevan perusoikeuksien rajoittamiselta edellytetyllä tavalla täsmällinen, tarkkarajainen ja oikeasuhtainen. Koska oikeus esittää teos julkisesti jumalanpalveluksen yhteydessä on poikkeus perusoikeutena turvatusta omaisuuden suojasta, säännöstä on tulkittava suppeasti. Näin ollen musiikin ja sen sanoitusten esittämisestä verkkojumalanpalveluksissa on sovittava Teoston ja musiikinkustantajien kanssa erikseen.

Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat kohdanneet suuria taloudellisia vaikeuksia pandemian seurauksena muun muassa esitystilaisuuksien vähenemisen vuoksi. Luovan työn tekijöiden näkökulmasta on tärkeää, että musiikin käyttöluvat hankitaan asianmukaisesti. Toisaalta on tärkeää, että musiikin käyttöä koskevien lupien hankintaa helpotetaan ja lupien käytön ehtoja selkiytetään yhteishallinnointiorganisaatioissa. Digitaaliset jumalanpalvelukset ovat todennäköisesti tulleet jäädäkseen, joten niiden tarvitsemat luvat voitaisiin hyvin sisällyttää jo seurakunnan muussa toiminnassa (kirkkokonsertit ja muut tilaisuudet) tarvittaviin lupiin, kuten kirkkokonsertit ja muut tilaisuudet. Tekijänoikeudella suojatun musiikin sijasta jumalanpalveluksissa olisi myös mahdollista käyttää nykyistä enemmän tekijänoikeussuojan piiriin kuulumatonta musiikkia, eli musiikkia, jonka osalta tekijänoikeus ei enää ole voimassa tai jonka osalta avoimet lisenssit, kuten CC-lisenssit sallivat tekijänoikeuslain 21 §:n rajoitussäännöstä laajemman käytön. Käytön ehdot on määriteltävä erikseen kussakin lisenssityypissä.

Verkkojumalanpalvelusten saavutettavuus

EU:n saavutettavuusdirektiivi tuli voimaan 22.12.2016. Direktiivi on pantu Suomessa täytäntöön säätämällä laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019, digipalvelulaki). Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan on säädetty kirkkolain 25 luvun 5 b §:ssä. Jumalanpalveluksia ei ole rajattu pykälässä digipalvelulain soveltamisalan ulkopuolelle.

Digipalvelulain 7 §:n 3 momentin mukaan digitaalisten palvelujen tietosisältöjen on täytettävä saavutettavuusvaatimukset, kun tietosisältö on palvelun käyttäjien saatavilla. Jos aikasidonnainen media julkaistaan yleisölle tarkoitettussa digitaalisessa palvelussa, palveluntarjoajan on tehtävä tallennettu aikasidonnainen media saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun mediatallenne on julkaistu ensimmäisen kerran tai se on julkaistu uudelleen. Verkkojumalanpalvelus on siten saatettava saavutettavaan muotoon, jos se on yleisön saatavilla vielä 14 vuorokauden jälkeenkin.

Helsingissä 18.5.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko